

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МОРСЬКОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

С.А. Солдатова

Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, Сімферополь

Управління морським природокористуванням має виходити з раціонального поєднання елементів державного, галузевого та територіального управління з метою запобігання конфліктних ситуацій між морськими природокористувачами та сприянню комплексному вирішенню екологічних проблем морів та узбережжя. Територіальне планування є одним з ключових компонентів територіальної діяльності, воно має конкретний зміст і визначається як процес регулювання використання територій та акваторій [1].

Система територіального планування в Україні включає: об'єкт планування (землі та об'єкти загальнодержавної, приватної, комунальної власності та власності місцевих громад); інституційні рамки (органи законодавчої, виконавчої, судової влади та місцевого самоврядування, установи, організації та підприємства, що виступають суб'єктами процесу планування та використання територій); нормативно-правову базу (закони, законодавчі акти та нормативні документи, що регулюють правовідносини, які склалися при плануванні розвитку та використанні територій); ресурсне забезпечення (людські, майнові, фінансові та інші ресурси, необхідні для планування розвитку та використання територій) [2].

Стратегія територіального управління України на сьогодні залишається невизначеною, внаслідок інституційного занепаду ролі й повноважень місцевих органів керування приморськими територіальними утвореннями в прибережному морському природокористуванні й відсутності стабільних фінансових джерел для рішення екологічних проблем прибережної морської й берегової зони. У той же час прибережні морські акваторії та берегова смуга є переважно природним базисом (виробничим фактором) функціонування господарських комплексів прибережних територіальних утворень. У цьому зв'язку існує пряма зацікавленість місцевих органів управління в збереженні своєї просторової природної системи для забезпечення сприятливих умов соціально-економічного розвитку [1].

Прибережні морські акваторії та берегову зону варто розглядати як особливий специфічний об'єкт управління з виділенням просторових кордонів із домінуючою роллю місцевих органів управління. Національне бачення ключових напрямків використання та розвитку території відображене в ухвалених стратегічних документах (зокрема, в Генеральній схемі планування території України [3], Державній стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року [5], тощо.

Для реалізації цих програм і стратегій сформована відповідна законодавча база. В цьому аспекті варто назвати такі закони України, як «Про основи містобудування», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про планування і забудову територій», та інші. Українським державним НДІ проектування міст (ДІПРОМІСТО) розроблено Концепцію та проект Містобудівного кодексу України.

Оскільки до прибережної смуги морів відноситься не лише смуга суходолу, а й прилегла акваторія, то планування її використання, як правило, безпосередньо пов'язують з плануванням використання суходільної частини [2]. Наприклад, портове господарство не може розвиватися без використання акваторії, а курортно-рекреаційна діяльність не обмежується використанням лише берегових ресурсів, а поширюється також на прилеглі морські води (для купання, яхтінгу та ін.). Але цілісна система планування використання саме морських територій в Україні не діє [1, 2].

Місцеві органи управління, особливо на нижчих територіальних рівнях, практично позбавлені стабільних фінансових джерел для рішення екологічних проблем у береговій зоні й у прибережних морських зонах. Приміром, із коштів держбюджету на реалізацію програм по будівництву берегових очисних станцій передбачається виділити лише близько 30% [1].

У цьому зв'язку адекватно реаліям думка фахівців Лукінова І. І., Трегобчука В. М., що вважають, що, незважаючи на глобальний, планетарний, загальнодержавний характер екологічних проблем соціально-економічного розвитку, вирішуватися вони повинні на регіональному та локальному рівнях [6, 7]. Зокрема, на рівні місцевого управління повинні бути вишукані додаткові джерела інвестування.

Планування територій на регіональному рівні полягає у розробленні та затвердженні схем планування територій АР Крим, областей та районів з подальшим регулюванням використання їх територій, ухваленні та реалізації відповідних рішень про дотримання містобудівної документації [2]. Рішення про розроблення схем планування територій відповідних адміністративно-територіальних 17 одиниць, а також їх окремих частин ухвалюють Верховна Рада АР Крим, та органи місцевого самоврядування (обласні та районні ради). Схеми планування територій на регіональному рівні відображають положення державної політики та враховують державні інтереси під час планування цих територій, а також їх історичні, економічні, екологічні, географічні, демографічні, етнічні та культурні особливості. Закон передбачає обов'язковим етапом розробки схеми планування території інформування громадськості, її участь в обговоренні проекту схеми та врахування інтересів територіальних громад. Після ухвалення відповідними радами рішення щодо планування і забудови територій на регіональному рівні (яке, до речі, може бути оскаржено до суду) органи виконавчої влади (зокрема обласні та районні держадміністрації) організують розроблення схем планування територій на регіональному рівні, які після проведення експертизу та отримання позитивного висновку затверджуються відповідним радами і оприлюднюються через засоби масової інформації [2]. Порушення встановленого Законом змісту і порядку розроблення схем планування територій може бути підставою для оскарження до суду рішень відповідних рад про їх затвердження. Вимоги до складу, змісту, порядку розроблення, погодження та затвердження схем планування території Автономної Республіки Крим та областей України встановлюються державними будівельними нормами «Система містобудівної

документації. Склад, зміст, порядок, розроблення, погодження і затвердження схем планування території Автономної Республіки Крим та областей України» [8].

Важливим видом діяльності на морських акваторіях залишається природоохоронна [1]. Прикладом секторального природоохоронного планування використання морських територій є Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки, яка передбачає створення двох виключно морських національних природних парків (Велике та Мале філофорні поля Зернова загальною площею 130 тис. кв. км) та низку прибережних заповідних територій, до складу яких ввійдуть прибережні акваторії (зокрема, Меотіда, Джарилгач, Кінбурнська коса тощо).

Виходячи з вищесказаного, як: базові напрямки модернізації морського територіального управління можна назвати:

1. Визначення в законодавчому порядку територіальних кордонів прибережних морських акваторій і берегової смуги як особливого специфічного об'єкта управління з домінуючою роллю вирішення екологічних проблем.

2. Розвиток системи територіального планування в приморських зонах та створення умов для формування відповідних морських територіальних кластерів.

3. Удосконалення економічного механізму управління морським природокористуванням, його ресурсною та інституційною складовою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Управление морским природопользованием / под ред Б.В. Буркинського и В.Н. Степанова. — Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 2001. — 278 с.

2. Карамушка В.І. Просторове планування розвитку прибережної смуги морів України / УкрНЦЕМ. - Одеса: Типографія "Принт Бистро", 2009. - 55 с.

3. Закон «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 р. N 3059-III. - Відомості ВР України. – 2002. - N 30, ст. 204.

4. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 р. № 687-XIV. - Відомості ВР України. – 1999. - N 31, ст. 246.

5. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2015 року. Затверджена Постановою КМУ від 21.07.2006 р. № 1001.

6. Лукинов И.И. Региональная экономическая политика в условиях рыночной трансформации хозяйства // Национальні і регіональні особливості реформування соціально-економічних відносин, регулювання екологічних процесів в Україні та Польщі. — К.: Ін-т економіки НАН України, 1997. — С. 11-35.

7. Трегобчук В.М. Регіональні аспекти екологічної політики та переходу на модель сталого екологічного розвитку // Національні і регіональні особливості реформування соціально-економічних відносин, регулювання екологічних процесів в Україні та Польщі. — К.: Ін-т економіки НАН України, 1997. — С. 34-68.

8. ДБН Б.1.1-2008 Система містобудівної документації. Склад, зміст, порядок, розроблення, погодження і затвердження схем планування території Автономної Республіки Крим та областей України. [Електронний ресурс: http://www.dipromisto.gov.ua/page2_uk.htm]